

Nyerges Éva

A munkáltató kárfelelőssége az új Ptk. tükrében

Témavezető: Dr. Ferencz Jácint PhD, egyetemi adjunktus

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, Győr

A munkavégzés életünk egyik meghatározó jelensége. Amellett, hogy a munka és a karrier az önmegvalósítás egyik eszköze, a legtöbb ember számára főként a megélhetést jelenti. A munka feltehetően egyidős az emberiséggel. S noha a különböző korokban eltérő jelleggel bírt, annyi bizonyos, hogy elsődleges szerepe a megélhetés biztosítása volt. A munka mindig egyet jelentett az anyagi biztonsággal, ebben állt a valódi jelentősége, s így van ez napjainkban is. A munkajogi szabályozás vizsgálata tehát kiemelt figyelmet érdemel, mivel a társadalom tagjainak túlnyomó többsége ma is szinte elkerülhetetlenül találkozik a munkajoggal. Az életviszonyok igen jelentős részét meghatározzák a munkakapcsolatok. A társadalmi és gazdasági szempontból egyaránt jelentős jogviszonyok szabályozása - alanyainak különleges érdekei és helyzete miatt - számos sajátosságot hordoz.

A munkajogi kárfelelősség kérdése a témán belül kifejezetten hangsúlyos. Általánosságban is elmondható, hogy a jogviták jelentős része anyagi természetű, és nincs ez másként a munka világában sem. A munkaviszonyban számtalan módon fordulhat elő károkozás, ami gyakran vitát, végső soron peres jogvitát eredményez. Napjainkban hazánk jogrendszere átalakul, gyakoriak a jogszabályváltozások, melyek a magánjogi viszonyokban is alapvető változásokat hoztak. A szabályokat befolyásoló jogpolitikai célok gyakran alapjaikban eltérnek a korábbiaktól, s ez dinamikus jogi változtatásokat eredményezett.

A változások egyik iránya az egyre erősödő magánjogi kötődés jelensége. A munkáltatóval szemben támasztott felelősségi szabályok alapvetően ma is objektív jellegűek, és a felek egyensúlytalan helyzetéből indulnak ki. A magánjogi szabályok ehhez képest a felek mellérendeltségét tekintik elsődlegesnek, ez a különbségtétel pedig alapvetően választja el a polgári jog és a munkajog szabályait. A Ptk. hatása azonban egyre markánsabbá válik a munkajogban. A szabályozás ilyen irányú változása indokolt, a munkajognak ugyanis a szociális érdekek mellett a társadalmi-gazdasági realitásokat is figyelembe kell vennie. A magánjogi szabályok pedig, mivel azok főként vagyoni viszonyokat szabályoznak, éppen ezt hivatottak megvalósítani.

Az új szabályozás további jellemzője a munkáltatói érdekek védelmének erősödése. Habár a szabályok még mindig egyértelműen a munkavállaló szociális érdekeit helyezik előtérbe – ami természetesen valóban védendő érték –, az új törvény sok tekintetben enyhített az objektív felelősség szigorán. A munkavállalót védő jogalkotói törekvés érthető, hiszen a munkavállalók érdeke valóban védendő, és az esetek egy részében ténylegesen védelemre is szorul. Érdemes azonban a jogpolitikai célokat több szempontú vizsgálat alá venni. A munkavállaló javára aránytalanul túlzó szabályozás a munkavállalót abba a helyzetbe is hozhatja, hogy felelőssége helyett elvi felelőtlenége irányába hasson. Az aránytalan szabályozás egyrészt akár arra is alkalmas lehet, hogy a munkáltatókat gazdaságilag ellehetetlenítse, másrészt éppen a jog céljaival ellentétes, igazságtalan eredményhez vezethet.

A magánjogi reform hatására a munkajogi felelősséget is érintő változtatások tehát várhatóan a társadalmi és gazdasági viszonyok követelményeinek megfelelően alakítják majd át a későbbi joggyakorlatot. A hatályos munkajogi szabályozás 1992-es Mt.-hez viszonyított változásairól általában elmondható, hogy azok a munkáltató érdekeit a korábbiaknál jobban figyelembe veszik. Habár még mindig egyértelműen a munkavállaló szociális érdekeit helyezik előtérbe – ami természetesen valóban védendő érték –, az új szabályok sok tekintetben enyhítettek az objektív felelősség szigorán, ami a szabad versenyen alapuló piacgazdasági érdekeknek sokkal inkább megfelel.

Az új szabályokkal kapcsolatban arra is érdemes figyelni, hogy a bírói mérlegelés és értékelés szerepe több felelősségi feltétel és kimentési ok megítélése során is felértékelődik. A szélesebb bírói mozgástér a későbbiekben lehetővé teszi, hogy a munkáltatói érdekek a korábbiaknál hangsúlyosabban érvényre jussanak, amellet, hogy a munkavállalói érdekeket védő szabályok még mindig jelentős túlsúlyban vannak. Kétségtelen tény, hogy ez egyben felhívja a figyelmet a helyes jogértelmezés jelentőségére is. Nagy szerep hárul tehát a bírói jogalkalmazásra, mivel a konkrét esetek megítélése során a szubjektív tényezők feltárását és a helyes jogértelmezést egyaránt a jogalkalmazótól várja el a jogkereső közönség.